Istorie și/sau aniversare. *Bozgan, Ovidiu și Bogdan Murgescu (coord.), Universitatea din București 1864 - 2014, Editura Universității din București, 2014*

Zoltán ROSTÁS

Universitatea din București
University of Bucharest
Personal e-mail: zoltan.z.rostas@gmail.com

History and / or Anniversary. Bozgan, Ovidiu și Bogdan Murgescu (coord.), Universitatea din București 1864 - 2014, Editura Universității din București, 2014 [Review / Book Presentation]

The present article aims to draw attention to the importance of the historiography of universities. The imposing volume, *University of Bucharest* 1864-2014, appeared at the celebration of 150 years since the founding of these institutions. The author analyzes the chances of a scientific endeavor for an anniversary. Focusing on the inter-war and post-war period, it also shows progress towards previous volumes, but also shortcomings that persisted in this volume. In this sense, he welcomes the adequate treatment of the role of Professor Dimitrie Gusti in the development of the university, as well as the misunderstanding of some of his actions. He also noted the more balanced, more structured character of the chapters that covered the period from 1938 to 1989.

Keywords: University of Bucharest, teachers, students, Dimitrie Gusti, dictatorships, communist regime

Nu se poate scrie un volum de istorie a unei universități – iată concluzia la care am ajuns după lectura impozantei lucrări tipărite cu ocazia aniversării a 150 de ani de la fondarea Universității din București. Dar, pe de altă parte, cutuma culturală europeană aproape impune un asemenea demers. Este o recuzită a oricărei aniversări importante. Pentru că o universitate sau oricare instituție importantă se legitimează nu numai prin performanțele prezentului, ci și prin trecut. Trecutul face parte din „capitalul” imaterial al instituției. Or tocmai această calitate a istoriei universității îl pune în dificultate pe istoric. Pentru că istoricul, dacă este onest și modern, nu trebuie să participe la „promovarea” instituției ca un „PR-ist”, ci să încerce să înțeleagă și să explice activitatea universității în contexte istorice concrete. Până la urmă, însă, fiindcă opusul trebuie să apară pe piață la aniversare, istoricii trebuie să lucreze sub presiunea pregătirii pentru sărbătoare a instituției la un termen precis, așa că vor publica o lucrare necesarmente neterminată.

Dar există și alte motive pentru care cred că istoria unei universități ca cea din București este dificil de elaborat: pentru că istoria acestei instituții e mai complexă decât a altor instituții sociale-culturale din Capitala țării. Nu este numai istoria unei forme de învățământ (superior), nu este numai istoria elitei intelectuale, nu este numai istoria științelor cultivată înăuntrul său, nu este numai istoria tineretului, nu este numai istorie politică influență de universitari, ci toate la un loc. Și factorul teritorial, adică istoria

Bucureștiului, nici nu l-am amintit. Probabil ca urmare a acestei complexități au apărut mai puține recenzii decât merită această lucrare.

Dar, oricum, tipărirea unui volum la 150 de ani de la fondarea Universității din București, în condiții grafice excelente, nu poate fi decât o bucurie. Bucuria și datoria de a conștientiza necesitatea permanentizării cercetării multidisciplinare a acestei instituții.

Dar, indiferent de intențiile și constrângerile autorilor, orice carte este citită în fel și chip. Eu, mărturisesc, nu am luat în mână volumul sub auspiciile aniversării, ci ca o operă care poate să ofere unul dintre contextele Școlii Sociologice de la București, fondată de profesorul Dimitrie Gusti. Tot din acest motiv nu m-am concentrat pe întregul volum, ci numai pe perioada de după Primul Război Mondial.

Epoca interbelică a Universității din București (1918-1938) este prezentată de la început ca o instituție performantă a României Mari (autor Ovidiu Bozgan). Aici au predat profesori celebri, aici și-a făcut studiile generația tânără de creatori importanți ai secolului al XX-lea. Autorul, în mod firesc, o așază într-un cadru politic dinamic, în general favorabil Universității, în care, totuși, se acordă o importanță considerabilă Coroanei, dar nu și lui Carol II. Pe parcursul capitolului, din diversele intervenții legislative și guvernamentale, ne dăm seama că învățământul superior era considerat ca având mare importanță pentru modernizarea țării, dar și pentru omogenizarea națională – mai ales în timpul guvernărilor liberale din anii ’20 și ’30. Așezarea Universității într-un câmp cultural foarte dens, de-a dreptul copleșitor prin numărul de instituții culturale înșirate în volum, este binevenită, dar nu avem indicii despre măsura frecventării lor de către studenți.

Rețeaua de instituții științifice în care este încadrată Universitatea în Capitală, prin numărul și prestigiul acestora, asigură un cadru potențial de legitimitate și celui mai mare Alma Mater al României. Foarte interesantă și instructivă este descrierea regulamentelor după care funcționa Universitatea, facultățile, sistemul de admitere, de examene, durata școlarizării, sistemul de premieri și sancțiuni ce se aplicau studenților, cazarea și asistența lor, dar, mai ales, schimbările care au survenit de-a lungul celor două decenii.

Cititorul curios de dezvoltarea edilitară a Universității află date interesante, nu mai puțin despre sistemul de finanțare a instituției.

Dar autorul capitolului despre interbelic nu dorește să facă neapărat o apologie a învățământului superior bucureștean, ci observă și marile neajunsuri ale vieții universitare. Observă, în primul rând, că legislația în vigoare, regulamentele sunt departe de a fi respectate, în primul rând fiindcă erau, în realitate, depășite. El constată, bunăoară, creșterea vertiginoasă a numărului de studenți (și mai ales studente), dar remarcă încetineala cu care reacționează autoritățile universitare pentru a lărgi spațiile de predare. Și mai dramatice sunt condițiile de viață din căminele studenților și încetineala cu care asistența socială pentru studenți își face loc.

Nu este de mirare uriașa discrepanță dintre cei înscriși la facultăți și numărul celor care obțin diploma de licență sau de doctorat. Rata mică a acestora din urmă denotă iresponsabilitatea politicii universitare, mai ales din anii ’20. Autorul nu realizează, însă, importanța guvernărilor țărăniste, care au încercat din răsputeri să reducă presiunea asupra universității, să ridice ștacheta la admitere și să prevină creșterea șomajului intelectual. De altfel, această plagă a recesiunii din 1929-1933 a bântuit în continuare în tot cursul anilor ’30, iar rădăcinile acesteia se găseau în politica educațională demagogică și nesăbuită a anilor ’20.

Autorul acordă un spațiu relativ larg organizațiilor studențești, mișcărilor și atitudinilor politice ale acestora. Recunosc că cercetările în acest domeniu sunt la început, iar din cele cunoscute se poate degaja că o bună parte a acestora se datora indolenței autorităților, dar și dorinței elitei politice de a folosi studențimea ca masă de manevră. Dintre orientările politice ale organizațiilor studențești, cea mai de seama a fost cea legionară; celelalte – comunistă, țărănistă, social-democrată sau cele ale minorităților – au fost insignifiante. Evident că această mișcare de extremă dreapta avea și alte rădăcini, dar condițiile de viața ale studenților, sistemul universitar au amplificat-o semnificativ.

Este interesant că autorii pomenesc mari profesor universitari mai ales în grupuri, reprezentând facultăți. Dar sunt și personalități al căror rol, ca al sociologului Dimitrie Gusti, a fost de mai multe ori semnalat. Mă bucură faptul că, într-o perioadă în care importanța lui și a școlii sale de sociologie este neglijată, istoricii încercă să stabilească locul pe care îl merită măcar în universitate. Tocmai din acest motiv insist asupra rolului său.

Autorii semnalează că primul universitar care a studiat (împreună cu studenții săi!) motivele grevelor studențești și a propus măsuri a fost Gusti. Puțin știu ca profesorul, imediat ce a ocupat postul la Universitatea din București, în toamna anului 1920, s-a implicat în rezolvarea problemelor studenților, a însoțit delegația protestatarilor la ministrul de interne… Acesta nu a fost un impuls de moment, pentru că, în 1923, a condus un seminar consacrat tineretului.

Propunerile sale au fost realizate (Oficiul Universitar, vademecum studențesc, cooperative studențești) de-abia în 1929, când a ajuns decan al Facultății de Filosofie și Litere, din cauza lipsei de receptivitate a predecesorilor săi. Nici ca ministru al instrucției, cultelor și artelor nu a uitat universitatea și i-a ajutat pe studenți chiar împotriva rectoratului, care a vrut să închidă căminele neagreate. Tot pe studenții universității îi ajuta când, ajungând în 1934 director general al Fundației Culturale Regale „Principele Carol”, a format echipe studențești pentru

intervenție social-culturală la țară, pe perioada verii. După o pregătire de specialitate, sute de studenți au primit haine și bani pentru mâncare ca să lucreze la țară, iar foarte mulți au realizat și lucrarea de licență din experiența dobândită.

Această experiență a echipelor studențești a dorit să o generalizeze prin Legea Serviciului Social, promulgat în 1938, care nu ar fi fost o fantasmagorie, cum o consideră autorul capitolului, dacă Gusti avea timp să o pregătească, dacă nu ar fi fost deliberat considerată de Frontul Renașteri Naționale ca o simplă alternativă la mișcare legionară interzisă și, mai ales, dacă războiul nu bătea la ușă. Nici federalizare cercetării, conform aceleași legi, nu ar fi fost o inepție, căci acest gest nu ar fi diminuat identitatea institutelor existe, ci ar fi introdus o transparență în finanțare și în contabilizarea rezultatelor. Cred că tocmai investigarea *amănunțita* a cercetării, a institutelor și a revistelor de specialitate va aduce o mai mare claritate în apreciere rolului real al universității în dezvoltate științei.

Din volum apare în mod corect că Gusti a coordonat *Arhiva pentru Știința și Reforma Socială*, mai apoi *Sociologie Românească*, dar aceste reviste (și colecțiile de volume de sociologie) de fapt nu au apărut sub egida universității. Cercetările monografice au fost discutate la seminar, în catedră, dar au fost efectuate sub egida Institutul Social Român. Practic, Gusti a realizat structuri extrauniversitare tocmai fiindcă universitatea nu îi sprijinea cercetare concretă. Din 1934 și Fundația Culturală Regală „Principele Carol" a devenit o structură extrauniversitară pentru cercetările și publicații lui Gusti. Congresul Internațional de Sociologie, cu toată pregătirile pe care le-a presupus, nu se putea imagina fără Fundație. Cred că o analiză mai detaliată a activități științifice a fiecărui profesor, a fiecărei catedre ar dezveli multe noutăți despre importanța legăturilor extrauniversitare.

Autorii volumului au structurat istoria universității în așa fel încât interbelicul să se „termine" în 1938, iar din acel an începe o nouă perioadă, până în anul instalării depline a regimului comunist. Autorii (Alexandru-Murad Mironov, Andrei Florin Sora) au justificare pentru această structurare, pentru că iau în considerare istoria politică a României, iar în 1938 a început epoca dictaturilor, dar este greu de demonstrat că lumea educației ar fi suferit schimbări semnificative imediat după instalare regimului carlist.

Descrierea contextului politic este corectă, sesizând schimbările discrete în funcție de etapele de desfășurare a războiului și a anilor postbelici. Descrierea funcționării universității este clară, poate și mai clară decât în perioada dintre 1918-1938. Cu toate decretele care au știrbit autonomia universitară, nu se poate afirma că schimbările ar fi fost structurale. Intervențiile lui Carol II au fost preponderent propagandistice, foarte puțin administrative, întrucât se urmărea, în primul rând, contracararea influenței subversive a Legiunii (ceea ce nu au făcut eficient guvernele democratic alese).

Nici verificarea opțiunilor politice ale universitarilor de dinainte de 1938 nu a avut repercusiuni – decât în foarte puține cazuri. Spre norocul universității, epurările legionare din toamna anului 1940 nu au avut consecințe, pentru că lista funestă a ministrului Traian Brăileanu nu a fost luată în considerare după rebeliunea legionară. Constatarea autorilor, că, în ciuda războiului, Universitatea din București s-a bucurat de stabilitate, se poate confirma si din surse pe care autorii nu le-au folosit. Poate ar fi fost util să detalieze regulamentele și dispozițiile care au ocrotit atât cadrele didactice, cât și pe studenți de ororile frontului din est și apoi din vest.

Urmărirea gestionării Universității după 23 august 1944 aduce multe noutăți chiar și cunoscătorilor perioadei. Dar ceea ce este lăudabil constă în analiza contextuală a atitudinilor și a deciziilor luate de autoritățile universitare, pentru că tentațiile de etichetare și de maniheism post-decembrist sunt încă frecvente în tratarea perioadei postbelice. Poate ar fi fost interesant ca autorii acestui segment să analizeze evoluția postbelică a universității în tandem cu activitate Academiei Române, care avea o conducere de universitari bucureșteni (sociologul Dimitrie Gusti și juristul Andrei Rădulescu), care a fost ținta acelorași atacuri din partea forțelor politice răsărite după război.

Îmi permit și în acest segment să completez informații despre Dimitrie Gusti, care, cu simțul realității de care a dat dovadă de-a lungul cariere sale, a încercat să susțină instituțiile de care a fost atașat. Fără să fie mai puțin preocupat de școala sa sociologică (a editat cele două reviste menționate mai sus și lucrări rămase nepublicate din cercetările monografice), a acceptat, în cele mai grele timpuri, președinția Academiei Române, organizând evacuarea ei temporară, pentru a o feri de bombardamentele Aliaților. După 23 august a depus eforturi de a stabili și a întreține relații normale cu noile autorități. În plus, a acceptat să reprezinte Academia Română la serbarea Academiei URSS. În încercarea de a păstra echilibru, a acceptat nu numai vice-președinția ARLUS, dar și conducerea Asociația de Prietenie cu SUA. A făcut și o vizită în SUA, pentru a reactualiza legăturile vechi cu sociologi importanți ai vremii. Dar, cu toate insistențele Dr. Petru Groza, nu s-a apropiat de guvernul lui.

Mă bucură că autorii l-au descoperit pe un vechi echipier al Fundației Culturale Regale din anii 1930, care, după un prizonierat sovietic și integrarea în Divizia Tudor Vladimirescu, a susținut o lucrare de doctorat despre „Fenomenul sovietic", cu profesorul Gusti. Totuși, ar fi fost util să se arate că a condus doctorate pe tematică sociologică autentică cu foști colaboratori monografiști sau cu echipieri regali, ca Octavian Neamțu, Constantin Marinescu, Aurel Boia (tatăl istoricului Lucian Boia).

Întreaga activitate postbelică, de la reeditări revizuite

până la proiectarea Consiliului Național al Cercetărilor Științifice (în care au fost implicați, în primul rând, universitari), viza salvarea spiritului academic autentic. Deja pensionat forțat și atacat, ca și alți mari profesori ai universității și membri ai Academiei Române, ține o conferință (ultima) la academie, în aprilie 1948, despre beneficiile Congresului Internațional de Sociologie organizat de el și de echipa sa de sociologi, dar care a fost contramandat in ultimul moment, din cauza iminentei izbucniri războiului. Această conferință nu este numai o manifestare diplomatică, ci și o reafirmare a importanței sociologie românești în concertul științei mondiale. Peste câteva luni, prin reforma academiei și reforma învățământului, Gusti dispare din academie și sociologia dispare din universitate.

Am afirmat că, din varii motive, e greu sa scrii istoria unei universități ca cea din București. Dar este și mai greu când este vorba despre viața ei din tipul regimului comunist. Dificultatea provine și din faptul că reflexele ei sunt prezente și astăzi. Pe de altă parte, maniheismul post-decembrist a blocat și a cenzurat (deocamdată) reamintirea universității de dinainte de 1989.

Din acest motiv, abordarea macrostructurală a celor cinci decenii de învățământ universitar bucureștean este soluția cea mai nimerită cu putință (Bogdan Murgescu, Andrei Florin Sora, Matei Gheboianu, Mirela Rotaru). Această parte a volumului este echilibrată datorită abordărilor proporționale a facultăților, dar mai ales prin judecarea contextuală a performanțelor.

Autorii capitolului își dau seama de dificultatea muncii de a scrie *pentru prima dată* istoria din regimul comunist. Cert este că universitatea, oricât de dificil ar fi fost, trebuia să aibă continuitate. Astfel, cu toată schimbarea structurii facultăților, a introducerii sistemului sovietic și desființării unor specializă, până la urmă, în esență, continuitatea activității universității a fost asigurată. În logica economiei planificate și a conducerii centralizate, a dispărut autonomia universitară, iar ministerul decidea de la conducerea universității până la cifra de școlarizare.

In primi ani ai dictaturii, toate cele patru universități din țară aveau o activitate similară. (În acest context ar fi fost interesantă o incursiune în activitatea consilierilor sovietici.) Anii ’50 au fost extrem de instabili sub toate aspectele. Evident, la facultățile – matematică, fizică, geografie, biologie – mai puțin ideologice, profesorii formați în interbelic au reușit să mențină nivelul corespunzător (dar autorii nu au dat informații despre introducerea miciurinismului, a teoriilor lui Lîsenko și Lepișinkaia, paralel cu eliminarea geneticii de la Facultatea de Biologie). La facultățile cu profil ideologic instabilitatea a fost și mai evidentă. În orice caz, activitatea conform regulamentelor a fost clar descrisă de autori, astfel că se poate înțelege în ce consta (aparenta) liberalizare din anii ’60 și care au fost măsurile introduse treptat, care au dus în pragul colapsului universitatea în anii ’80, în cazul în care conducerile universității nu ar fi folosit strategii de supraviețuire eficiente.

Este un merit al autorilor insistența cu care s-au ocupat de evoluția istoriei studenților, pentru că șocul schimbării a fost tot așa de semnificativ după 1948 ca în corpul profesoral. Admiterea ținând cont de originea socială prevala în anii ’50, dar partidul nu s-a îngrijit de condițiile de trai, cum rezultă din presa vremii. Și parcurgerea anilor de studii nu era fără probleme, pentru că statutului studentului se schimba des, în funcție de politica partidului față de diferita categorii sociale. Serviciul de cadre (care ar merita studii aprofundate) decidea asupra acordării sau neacordării de burse, asupra păstrării sau a eliminării studentului. Importanța politică a acestui serviciu a început să scadă (pentru studenți, mai puțin pentru cadre didactice) începând din anii 1960, dar nu a dispărui decât după 1989.

La începutul anilor ’60, în contextul deschiderii spre sistemul mondial, dar și de distanțare de URSS, se lărgește cadrul învățământului superior și se diminuează aplicarea criteriul politic la examenul de admitere, construcția de cămine și cantine ia amploare (fără să fie, însă, îndestulătoare), se diversifică si serviciile și, ceea ce este și mai important, se slăbește controlul politic.

După 1971, la început insesizabil, apoi accelerat, este diminuată importanța Universității din București în favoare instituțiilor care pregătesc ingineri. Și societate a sesizat această schimbare, iar părinții au început să-i orienteze pe tineri spre Politehnică. Anii ’80, cu reducerile de programe și de catedre, cu blocarea posturilor și a doctoratelor, aduc și pentru studenți condiții mai greu de suportat (dar nu mai grele decât cele ale populației Capitalei).

Ceea ce, pentru un tânăr cititor al acestui volum, rămâne în beznă este din ce trăiau studenții în perioada comunistă. Nu se vorbește de faptul că regimul comunist a despărțit timpul învățării de acela al angajării într-o întreprindere sau instituție. Practic, era imposibil să te angajezi într-un loc de muncă, fiindcă orarul a fost încărcat cu multe ore de curs și de seminar, majoritatea obligatorii. Pe de altă parte, angajatorul nu putea să angajeze decât un student care a renunțat la studii. Nu rămânea, așadar, decât căutarea de colaborări la cooperative, la instituții care ofereau munci ocazionale, și participarea semnificativă la economia subterană dezvoltată a regimului comunist. Merită să zăbovim puțin si asupra prestării de muncă fizică (unele extra-curriculare) în timpul facultății. Munca voluntară, munca patriotică, practica în producție aveau semnificații foarte diferite de la o etapă la alta a sistemului comunist. După părerea mea, singurele acțiuni de munca voluntară care au avut eficiență și politică și economică au fost ale brigăzilor de tineret de la construcțiile de cale ferată Bubești-Livezeni, Salva-Vișeu, Agnita-Botorca, în jurul anului 1950. După

aceea au fost contraproductive din toate punctele de vedere, crescând apatia politică a tinerilor.

Și aici trebuie să menționez conceptul de politizare a învățământului superior. Aceasta a însemnat o intenționalitate a partidului unic, cu rezultate din ce în ce mai neglijabile. Studențimea în ansamblul său nu a fost mai activă politic (însemnând prin acesta opoziție față de abuzurile regimului) decât restul populației. Dacă analizăm manifestările din 1956 ne dăm seama că au fost vorba despre o mână de tineri angrenați, nu despre un fenomen de masă. În deceniile următoare apatia a crescut, chiar dacă a fost mai slab controlul. Cele câteva manifestări individuale sau de grup mic din anii '60–'80 nu au fost semnale ale nemulțumirii generale.

Este de-a dreptul admirabilă tratare echilibrată a fiecărei facultăți, cu personalitățile ajunse la maturitate în interbelic, care au reușit să transmită seriozitate academică unor urmași care au fost modele și în predare, și în cercetare până în 1989. Evident, cea mai năpăstuită facultate a fost Filosofia. Desprinsă din Facultatea de Litere în 1948, golită de personalități consacrate, cea mai expusă schimbărilor, ezitărilor ideologice și politice și reorganizărilor administrative, abia în anii '60 a reușit să-și selecteze și să stabilizeze tineri cadre didactice de valoare.

Dar nici această perioadă de deschidere nu a fost lipsită de cutremure administrative. Deși intelectual de stânga din perioada interbelică, decanul Tudor Bugnariu, în 1965, a fost schimbat din funcție fiindcă a luat apărarea unor studenți urmăriți de Securitate. Trebuie să adaug că această schimbare avea o semnificație mult mai mare decât înlocuire unui profesor cu altul în fruntea facultății. Pe fondul deschiderii, la Institutul de Filosofie au început să se afirme, la început timid, pe urmă din ce în ce mai curajos, cercetări sociologice teren. În acest context decanul, Bugnariu a început convorbiri cu cei mai buni discipoli ai lui Dimitrie Gusti – conducătorul Școlii Sociologice de la București, decedat cu un deceniu în urma –, cu Henri H. Stalh și Traian Herseni, pentru demararea învățământului sociologic în Facultatea de Filosofie.

Aceleași ambiții a nutrit și profesorul Constantin Nicuță, cel care l-a „dislocat" pe Bugnariu din funcția de decan. Până la urmă – cum mi-a relatat profesorul Henri H. Stahl – un fost student de sociologie din anii '30, militant și demnitar comunist, Miron Constantinescu, a ajuns „re-fondatorul" învățământul sociologic. Personalitate importantă a partidului până în 1957, Miron Constantinescu a fost trimis la „munca de jos", a coordonat o secție a Institutului de Istorie din cadrul Academiei RPR până 1965, dar Ceaușescu l-a recuperat în conducerea partidului, dându-i posibilitatea să organizeze sociologia în spiritul noii linii a partidului. Așa s-a format secția de sociologie de la Facultatea de Filosofie, cu un singur membru al școlii gustiene, Henri H. Stahl (și el colaborator, fără posibilități de îndrumare), deși, în sistemul de cercetare, erau mulți talentați discipoli ai lui Gusti. După o demarare entuziastă, această secție nu a reușit să-și păstreze independența și să supraviețuiască, iar în 1977 s-a „vărsat" într-un conglomerat de istorie-filosofie-sociologie-psihologie.

Volumul despre Universitarea din București, 1864–2014, în ciuda faptului că a fost realizat pentru aniversare, deci prin efort deosebit, este o operă colectivă, cu mulți colaboratori, pentru care perioada de dinainte de 1989 nu e amintire, ci istorie nebuloasă, este o lucrare echilibrată, cu foarte multe noutăți față edițiile anterioare. Dar această lucrare nu este, nu poate fi culminarea unui program de cercetare, pentru că are nenumărate deschideri incitante, care cer alte proiecte. Universitatea, tocmai fiindcă este o unitate socială, nu numai o instituție de educație și de cercetare, ar merita o extindere a investigației pe linia istoriei sociale.

Bibliography:

Butoi, Ionuț, *Mircea Vulcănescu. O microistorie a interbelicului românesc / Mircea Vulcănescu. A Micro-History of the Romanian Inter-War Era*, București, Eikon, 2015.

Butoi, Ionuț, Rostas, Zoltan, Sdrobiș, Dragoș și Văcărescu, Theodora-Eliza *Universitatea interbelică a sociologilor gustieni*, București, Editura Universității din București, 2014.

Bozgan, Ovidiu și Bogdan Murgescu (coord.), *Universitatea din București (1844-2014) / University of Bucharest (1864-2014)*, București, Editura Universității din București, 2014.

Sdrobiș, Dragoș, *Limitele meritocrației într-o societate agrară. Șomajul intelectual și radicalizarea politică a tineretului în perioada interbelică / The Limits of Meritocracy in an Agrarian Society. The Intellectual Unemployment and the Political Radicalization of the Youth in the Inter-War Era*, Iași, Polirom, 2015.

Rostás, Zoltán, *Monografia ca utopie. Interviuri cu Henri H. Stahl / Monography as Utopia. Interviews with Henri H. Stahl*, București, Editura Paideia, 2000.

Văcărescu, Theodora-Eliza, „Educația femeilor în provinciile locuite de români și în România între anii 1880 și 1930. Studiu de caz: Universitatea din București", în Zoltán Rostás (coord.), Ionuț Butoi, Dragoș Sdrobiș și Theodora-Eliza Văcărescu, *Universitatea interbelică a sociologilor gustieni / "Education of Women in the Provinces Populated by Romanians and in Romania between 1880 and 1930. Case Study: University of Bucharest," in ... The Inter-War University of Gustian Sociologists*, București, Editura Universității din București, 2014, pp. 135-161.